बाणगङ्गा स्त्री रावणबाणनिर्भेदेन प्रवृत्तायां नद्याम् "सोमेशाद्दक्षिणे भागे बाणेनाभिविभिद्य वै। रावणेन प्रकटिता लक्षधारातिपुण्यदा। बाणगङ्गेतिविख्याता या स्नानादघहारिणी" वराहपु०। [२तृणे हेमच०।

बाणधि पु० बाणाधीयन्तेऽस्मिन् धा—आधारे कि। १इषुधौ

बाणपङ्खा स्त्री बाणस्य पङ्खोऽस्याः ९ब०। शरपुङ्खायां राजनि०

बाणपुर न० ६त०। बाणासुरनगरे शोणितपुरे त्रिका०।

बाणमुद्रा स्त्री "यथा हस्तगता बाणास्तथा हस्ताङ्कुरं प्रिये!। बाणमुद्रा समाख्याता रिपुवर्गनिकृन्तनी" तन्त्रसा० उक्ते मुद्राभेदे।

बाणयुद्ध न० ६त०। लक्ष्मणेन सह शिवबाहाश्रितस्य बाणस्य युद्धे तत्र युद्धं भाग० १०।६१ अध्यायादौ दृश्यम्।

बा(व)र्णलिङ्ग। माणदेवेन संपूज्य विसृज्य नर्मदायां निक्षिप्ते शिवलिङ्गभेदे। नर्मदासंगमशब्दे १९८७ पृ० विवृतिः।

बाणवार न० बाणं वारयति वारि—अच् उपसं०। १कञ्चुके सन्नाहे हारा०।

बाणिज्य न० वणिजो भावः, कर्म वा ब्राह्मणादित्वात् ष्यञ्। क्रयविक्रयादौ "बाणिज्येन गतस्य मे गृहपतेर्वार्त्तापि न श्रूयते" सा०१ परि०।

तत्र विहितनिषिद्धानि मिता० उक्तानि यथा "मानेन तुलया वापि कोऽर्धमष्टमकं हरेत्। दण्डं सदाप्यो द्विगुणं हानौ च वञ्चितम्"। यः पुनर्वणिक् तौलिकाप्योषादेः पणमष्टमकमंशं कूटमानेन कूटतुलया वाऽन्यथापहरत्यसौ पणानां द्विगुणं दण्डनीयः। अपहृतस्य पुनर्द्रव्यस्य हानौ च दण्डस्यापि द्विगुणहानौ कल्प्ये। "भेषजस्नेहलवणगन्धधान्यगुडादिषु। पणेषु प्रक्षिपन् हीनं पणान् द्वादश सोऽर्हति" वास्त०। भेषजमौषधद्रव्यं स्नेहो घृतादिः। गन्धो द्रव्यमुशीरादि आदिशब्दाद्विडङ्गमरिचादि। एतेष्वसारद्रव्यं विक्रयार्थं मिश्रयतः सोऽर्हति पणो दण्डः। किञ्च। "लक्षणमचिरूपायःकाष्ठवस्त्रकलवासलाक्षा। अशासो जातिकरणे विक्रेयाष्टगुणोदमः" याज्ञ०। "न विद्यते वस्तुमूल्यात्मजातिर्यस्मिन् लक्षणादिके तदजाति तस्मिन् जातिकरणे विक्रयार्थं गन्धवर्णरसान्तरसंस्कारेण वस्तुमूल्यजातीयवादस्यस्यादने यथा मल्लिकामोदसंस्कारेण जूतिजायां सुगन्धापादनमिति। गोजीरचर्मणि वर्णोत्कर्षापादनेन स्वाभ्रचर्मेति स्फटिकस्य वर्णान्तरकरणेन पद्मराग इति कार्पासिके सूत्रे गुणोत्कर्षाधानेन अष्टसूत्रमिति कार्पासे वर्णोत्कर्षाधानेन रजतमिति बिल्वकाष्ठे चन्दनामोदसंस्कारेण चन्दनमिति कर्पासे त्वगास्यं जवकुसुमिति कार्पासिके वाससि गुणोत्कर्षाधानेन कौशेयमिति विक्रेयस्यापादितस्य द्रव्यस्य लक्षणादेः पणस्याष्टगुणो दण्डो वेदितव्यः। "सतुकपरिवर्त्तस्य सारभाण्डस्य लक्षिमम्। आधानं विक्रयं वापि नयतो दण्डकल्पना। भिन्ने पणे तु पञ्चाशत्पणे तु शतमुच्यते। द्विपणे द्विगतो दण्डो मूल्यदण्डो च दद्विमान्" याज्ञ०। सतुकं विधानं सतुकेन सह वर्त्तत इति सतुकं करण्डकम्। परिवर्त्तनं व्यत्यासः। योऽन्यदेवसुक्तानां पूर्णं करण्डकं दर्शयित्वा हस्तलाघवेनान्यदेव स्फटिकानां पूर्णकरण्डकं समर्पयति यश्च सारं भाण्डं कस्तूरिकादिकं कृत्रिमं कृत्वा विक्रयमाधिं वा नयति तस्य दण्डकल्पना वक्ष्यमाणा वेदितव्या। कृत्रिमकस्तूरिकादेर्मूल्यभते पणे भिन्ने न्यूने न्यूनपणमूल्यमिति"।

"लोकेऽस्मिन् द्विविधं पण्यं जङ्गमं स्थावरं तथा। षड्विधस्तस्य तु बुधैर्दानादानविधिः स्मृतः। गणिकन्तु वितं मेयं क्रियया रूपतः स्त्रियेति" गणितं कुसुकफलादि वितं कुङ्कुमादि मेयं धान्यादि क्रियया बाहदोहादिरूपयोपलक्षितमन्यमहिष्यादि। रूपतः पण्यस्त्रीमनादि स्त्रिया दीप्तमारकतपद्मरागादि। इत्येतत् षट् प्रकारमपि पण्यमुक्तं मिता०। तस्य विप्रैरापदि स्वयं कार्यत्वं विदधे दक्षस्मृतिः "कुसीदकृषिवाणिज्यं प्रकुर्वीताक्षयं धनम्। आपत्काले स्वयं कुर्वन् नैनसा लिप्यते द्विजः। कव्यानामः पितॄन् देवान् ब्राह्मणांश्चैव पूजयेत्। ते तृप्तास्तस्य तं दत्वा प्रयान्ति न संशयः। वणिक् कुसीदोदद्यात् वस्त्रगोकाञ्चनादिकम्। लक्षीवनोऽन्नपानादि यानशय्यासनानि च। पण्येभ्यो विंशकं दत्त्वा पशुखण्डादिकं शतम्। वणिक् कुसीदतोषः स्यात् ब्राह्मणानाञ्च पूजनात्। राज्ञे दत्त्वा तु षड्भागं देवतानाञ्च विंशकम्" आ०त०। अधिकं लक्षिशब्दे २२०५ पृ० दृश्यम्।

बाणिनी स्त्री वण-चिनि ङीप्। १विदग्धायां स्त्रियां २नर्त्तक्याम् ३उत्तमस्त्रियाञ्च अजयपालः।

बा(वा)दर पु० ब(व)दर+स्वार्थेऽण्। १कार्पासवृक्षे, मेदि०। ब(व)दरस्येदं तस्य विकारो वा अण्। २कार्पासस्थले न०। ३तद्वस्त्रादौ त्रि०अमरः। ४कार्पासवृक्षे स्त्री अनन्तस्येऽपि अजादेराकृतिगणत्वात् टाप् शब्दच०। [बा(वा)दरिरण्य।

बा(वा)दरायण पु० ब(व)दर्यां भवः फक्। वेदव्यासे। दृश्यि